

лаконічній післямові до твору О. Гулько, звертаючися до читача, зазначає: "Можливо, комусь мій роман видасться занадто жорстоким і перенасиченим насиллям. Хочу сказати дещо на своє виправдання. Це життя моїх героїв жорстоке і перенасичене насиллям. Мені самій було важко писати. Місцями плакала. Десь на написанні третьої частини впала у депресію, вийти з якої вдалося лише після завершення роману" [1, с. 383].

Отже, художню інтерпретацію образу Гальшки Острозької авторка проводить на основі майстерного поєднання документальних свідчень про її життя та художнього домислення деталей. Роман не переобтяжено надмірним введенням у канву твору подій, осіб – як історичних, так і вигаданих, але їх кількість виявляється достатньою для відтворення загально-історичної атмосфери того часу, оживлення задокументованих фактів та явищ.

Література

1. Гулько О. Посаг. Тернопіль : Богдан, 2011. 384 с.

Мажара Н. С.
асистент

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ВІДТВОРЕННЯ СПЕЦИФІКИ ІСТОРИЧНОЇ ДОБИ В СПОГАДАХ Ю. ШЕВЕЛЬОВА (ШЕРЕХА) "Я – МЕНЕ – МЕНІ... (І ДОВКРУГИ)"

Генерика мемуарів, її змістовно-формальні ознаки, постаті мемуаристів, загальні питання поетики мемуарного тексту були і залишаються предметом уваги літературознавців, які намагаються ретельно дослідити невичерпні можливості цього метажанру. На особливу увагу з-поміж них заслуговують наукові розвідки Т. Гажі, О. Галича, Г. Маслюченко, В. Пустовіт, І. Савенко, О. Скаріної, М. Федунь, Т. Черкашиної та багатьох інших.

Наявні дослідження вкотре наголошують на зростанні цікавості до спогадової літератури як науковців, так і пересічних читачів, що, на нашу думку, зумовлене прагненням досягнути приватний вимір певної відомої особистості, розкрити таємниці її життя, оскільки можливості жанрової системи мемуарів дозволяють відтворити минуле не лише як фактографічну реальність, а й реальність, осмислену з певних світоглядних позицій автора.

З огляду на це, заслуговує на увагу мемуарний доробок видатної людини, котрій вдалося успішно поєднувати іпостасі – славіста-мовознавця, історика літератури, журналіста, активного учасника наукового та культурного життя діаспори, професора Гарвардського та Колумбійського університетів, президента Української вільної академії наук – Юрія Шевельова (Шереха).

Метою нашої розвідки є дослідження реконструкції основних суспільно-політичних подій ХХ ст. в книзі спогадів митця "Я – мене – мені... (і довкруги)" з підзаголовком "В Україні" [1].

Бажання зупинити мить або повернути час і себе в ньому, тим самим визначивши своє місце в минулому та сьогоденні, осмислити прожите життя, зафіксувати його й передати досвід нащадкам було в усі часи головним прагненням тих, хто усвідомлював себе як особистість. Таким постає і Юрій Шевельов як мемуарист, наголошуючи: "Коли наближаються терміни й строки, у людини, перед розпадом тієї тимчасової єдності, що

дану людину становить, виникає бажання лишити по собі слід... Життя не було б життям якби на нього не чатувала смерть. Є терміни і строки, і їх не перейти..." [1, с. 23].

Вважаємо, що поява цієї книги зумовлюється не стільки зовнішніми, прагматичними цілями, скільки потребою Юрія Шевельова розібратися в самому собі, усвідомити цінність людського життя, відтворити певний «аромат» суперечливої доби, за якої йому довелося жити і працювати: "...Є ще одна мотивація для цього писання. Можливість бути ширим..." [1, с. 24]; "Мої спогади – це не тільки і не стільки документ часу, скільки свідчення величі і фіаско людської пам'яті, цієї фантастичної й фантазуючої електронної обчислювальної машини..." [1, с. 25].

Призупинити плин часу для того, щоб знову пережити найяскравіші події у своєму житті, розповісти про них і про себе сучасникам та нащадкам – таким є завдання автора: "Мої характеристики людей і подій можуть бути слухні або хибні, вони напевне забарвлені особисто, але вони не підфарбовані свідомо. З одним винятком. Я виключаю з цих спогадів любовне й сексуальне, хоч яку роль воно відіграє в житті людини. Бо те суспільство, мовою якого я пишу, в цій ділянці спорудило товстелезні мури лицемірства або мовчання" [1, с. 24].

Історичний час він прагне показати через призму своєї пам'яті, через інших людей, через суб'єктивний час. Це дозволяє зрозуміти не тільки минуле, але і його сьогодення, окреслити шляхи в майбутнє. Хоча, поряд із цим Ю. Шевельов зазначає: "Час, поняття часу не дані людині з самого початку... У світі мого дитинства й юности час не існував..." [1, с. 26]; "Я не знаю, коли я відкрив час. Але може 17 грудня 1958 року. Це був день мого народження, і мені скінчилося п'ятдесят... Пустка, самота, мовчання. І, може, тоді я зрозумів, що скінчуся..." [1, с. 27].

Факти, події, явища, люди з минулого мемуариста зринають з його спогадів фрагментарно: перший "спогад-слайд" про події "першої половини 1914 року" перед початком першої світової війни, "війна 1914–1918 років", "революція лютого і жовтня 1917 року", "зміни влади", "пильний погляд НКВД" і допити, сторінки доби "розстріляного відродження", окупація Галичини 1939 року, занурення в "чорні роки" напівголодного існування, "окупація та війна 1941–1944 років", які чергуються зі згадками про рід та родину.

Увесь цей ланцюжок спогадових асоціацій трансформується в логічну систему, що становить унікальне свідчення автора про свій час, про події, факти й людей, чий життєвий шлях так чи інакше перетнулися з його долею – від дитинства до часу закінчення Другої світової війни та його еміграції до Німеччини у 1944 р.

Відтворюючи соціально-історичний контекст 1910–1940 рр. ХХ ст., мемуари Юрія Шевельова, спираються на реальні факти, дещо обмежені часом і масштабами тих подій, які є частиною біографії автора. Поряд із долею автора, історичний час позначений і на долях його сучасників – Л. Булаховського, М. Глобенка, Л. Догадька, Р. Єндика, І. Журби, М. Куліша, Ю. Липи, В. Міяковського, М. Скрипника, М. Хвильового та багатьох інших: відбиваючися в долі кожної людини, історія, власне, із цих долей і складається. Така значна кількість портретних характеристик дозволяє створити в межах мемуарного тексту максимально широку панораму описуваної суспільно-політичної доби.

Отже, ретельний відбір життєвого матеріалу призводить до концентрації саме тих фактів, осіб, подій, ідей, які складають квінтесенцію описуваного часу, тобто несуть сутнісний потенціал. Ю. Шевельов іноді ніби намагається залишитися "за кадром", але не зникає зовсім. Вдивляючись у минуле, він тільки ретранслює низку деталей. Усі ці

зрушення, на наш погляд, сприяли максимальній самоідентифікації митця в контексті мемуарного метажанру.

Література

1. Шевельов Ю. Я – мене – мені... (і довкруги) : спогади : у 2 т. : В Україні / передм. С. Вакуленко; прим. С. Вакуленко, К. Каруник, Ю. Полякова, В. Романовський; упоряд. С. Вакуленко, О. Савчук; худож. оформ. О. Чекаль. Харків : Видавець Олександр Савчук, 2017. Т. 1. 728 с., 248 іл. Серія "Слобожанський світ". Випуск 11.

Малинка М. М.
старший викладач
Александрович Т. З.
к. філол. н., доцент
Київський національний університет технологій та дизайну

УТВЕРДЖЕННЯ ХРИСТІЯНСТВА ЯК ПРОВІДНА ТЕМА В УКРАЇНСЬКОМУ ХРОНОГРАФІ XVI СТ.

Упродовж двох останніх тисячоліть історії розвитку людства однією з найголовніших тем у світовій літературі можна вважати становлення та утвердження християнства. Поява величної та ідеальної постаті Ісуса Христа докорінно змінила уявлення пересічної людини про Бога, перевернула світогляд, змусила по-новому переосмислити релігійні догми Старого Заповіту. Тому й не дивно, що саме до розвитку християнства як світової релігії була прикута увага багатьох науковців у різних галузях.

Не став винятком і Український хронограф XVI ст., у якому письменник зосереджується саме на історії християнізації країн, особливо європейських. Вагомим кроком утвердження християнства, на думку творця цієї праці, було залучення до справ молодих європейських церков предметів культу. Тому доленосною була подорож грецької цариці Єлени до Єрусалиму, звідки вона привезла до Візантії сину Костянтину Великому від гробу Господнього "частию животворящаго древа и святягя гвозди, ихже въ шлемъ свой прикова царь, а другия во узду коньску, по пророческому словеси: "И будетъ иже во уздѣ коня свято Господеви Вседержителю" [2, арк. 160 зв.]. Подібним чином була принесена й риза святої Богородиці та інші реліквії, що служили архетипами віри для навернених до християнства людей. Вони були реальними, а не фантастичними проявами, прикладами вірогідності існування постаті Сина Божого на землі – Ісуса Назарянина. Саме Він прийняв на себе гріхи світу та дав шанс урятуватися й потрапити до райського Едему – омріяного світу всіх благочестивих.

Поширення християнської віри відбувалося як завдяки демонстрації людям Божої могутності, так і місійній діяльності імператорів, царів, служителів церкви. Греки стали оплотом християнства, стверджує автор нашого історіографічно-літературного збірника, і поширювали вплив на сусідні європейські країни [2, арк. 155 зв. – 156]. Хрещення як необхідну оздоровчу місію прийняв болгарський цар, котрий не побоявся виступити з пропозицією прилучення держави до благочестивої віри, незважаючи на загрозливий настрій в боярському середовищі [2, арк. 216 зв.]. У результаті християнство стало державною вірою Болгарії у 6377 році від створення світу [2, арк. 221]. У лоно Христове потрапили надалі ливанці [2, арк. 290]. Першим угорським християнином став Геза, батько святого Стефана [2, арк. 308 зв.]. Першим чеським – князь Борзив [2, арк. 324 зв.] та ін.

